

Niels Skyum-Nielsen & Niels Lund (ed.): *Danish Medieval History. New Currents*. (Museum Tusulanum Press, 1981). 258 s.

Ved Københavns universitets 500-års jubilæum blev der afholdt et videnskabeligt symposium i Det kgl. Danske Videnskabernes Selskab med et 100-tal deltagere fra ind- og udland. I forelæsninger og diskussioner behandlede man følgende aktuelle forskningsfelter inden for middelalderens historie: 1) Socialhistorie, 2) Kvindehistorie, 3) Konstitutionshistorie, 4) Byer og handel, 5) Borge og befæstninger samt 6) Agrarkrisen i senmiddelalderen. Dette publiceres nu, takket være bidrag fra en række danske og andre nordiske fonds.

Professor Rodney Hilton fra universitetet i Birmingham tegner den internationale baggrund til den nordiske forskning i socialhistorie, der fra dansk side bliver kompletteret med indlæg af Niels Lund og Kaj Hørby. Hilton advarer mod generaliseringer og betoner den store bredde i de lokale variationer og kompleksiteten i middelalderens samfund. Lund og Hørby gennemgår kildematerialet, tidligere forskning og de metodiske problemer vedrørende det danske materiale. Kvindehistorisk forskning får også en værdifuld impuls af de meget kompetente analytikere og inspirerende forskere Georges Duby og Nanna Damsholt, der peger på behovet for en undersøgelse af terminologien, hele samfundsstrukturen og en dybtgående forskning af problemet: Kvinden i kilderne contra kvinden i realiteten. I de to bidrag møder man usædvanlig mange spørgsmålstejn = krav om forskning i fremtiden (Nanna Damsholts ideer har allerede resulteret i en afhandling om kvinderne hos Saxo, hvis

værk *Gesta Danorum* også blev behandlet på symposiet, men denne debat publiceres i et andet bind).

Bidraget til den konstitutionelle historie er forfattet af professor Erich Hoffman, Kiel, der præsenterer en udmærket karakteristik af de centralistiske og decentralistiske kræfter i middelalderens Danmark og Sverige. Dertil føjer Niels Skyum-Nielsen en meget grundig og veldokumenteret analyse af Estland under dansk kongemagt, hvor han viser mødet mellem europæiske traditioner og den hjemlige estniske udvikling.

Af de øvrige bidrag kan nævnes Olaf Olsens præsentation af det humanistiske forskningsråds »Projekt Middelalderbyen« for et internationalt publikum og professor Helmut Jägers (Würzburg) udmærkede studie af agrarkrisen i visse lokaliteter i Tyskland samt bibliotekar, dr. Svend Gissels lidt egocentrerede oversigt over ødegårdsproblematikken i Danmark, der er et resultat af det store forskningsprojekt fra det nordiske historikermøde i Bergen 1964 med Erik Lönnroth og Andreas Holmsen som fædre. En stor sensation ved kongressen var afsløringen af den dendrokronologiske datering af Trelleborg til år 980-81, der blev fremlagt af den eminente skuespiller, museumsinspektør Tage E. Christiansen; desværre får vi her kun en bleg version med de vigtigste fakta.

Som helhed må bogens kvaliteter karakteriseres som svingende. Indlæggene er af vidt forskellig karat: En del er blot idéoplæg og hypoteser, andre grundige analyser, en del har ingen eller meget få noter, andre er tyngt af alt for mange henvisninger, nogle har udmærkede bibliografier, andre savner sådanne, nogle er forsynet med opsummering og debatoplæg, andre

mangler dette. Men en vitamindsprøjtning for forskninger er bogen – og det er jo det vigtigste.

Michael Linton

Svend Gissel, Eino Jutikkala, Eva Österberg, Jørn Sandnes, Björn Teitsson: *Desertion and Land Colonization in the Nordic Countries c. 1300-1600. Comparative Report from The Scandinavian Research Project on Deserted Farms and Villages.* (Almqvist & Wicksell International, 1981). 304 s.

Nordiske historikere yder deres bidrag til opretholdelse af en selvstændig nordisk kultur ved at skrive på nationalsprogene. Anderledes kan og bør det ikke være.

En ikke tilsigtet følge af denne solidaritet med det nationale åndsliv er imidlertid, at udenlandsk historievidenskab kender meget lidt til nordisk historie, fordi man ikke kan tilegne sig aktuelle forskningsresultater fra dette sprogligt isolerede område. I internationale historiske synteser bliver Norden da oftest misvisende eller slet ikke omtalt. Samtidig kan nordiske forskningsmiljøer lejlighedsvis synes at syse med rigeligt provinsielle problemstillinger, fordi kræfterne ikke prøves i internationale diskussioner.

Det forekommer set i dette lys fuldt ud rimeligt, at det nordiske ødegårdsprojekt, som tidligere har udsendt 10 publikationer om punktundersøgelser på norsk, svensk og dansk (de to, som vedrører Danmark, anmeldt i Historie X, s. 483 og XIV, s. 315), udsender sin sammenfattende rapport på et hovedsprog. Projektet selv har gennem over 10 års anstrengelser indvundet resultater af international betydning, og hertil kommer, at sådanne faktisk forelå allerede, før man gik i gang. Som det i rapporten påpeges af Svend Gissel var

nemlig europæiske historikere helt op i 1930'erne af den opfattelse, at senmiddelalderen var en ekspansionsperiode. Først englænderen M. Postan og tyskeren W. Abel grundlagde med værker fra henholdsvis 1939 og 1943 opfattelsen af 14. og 15. århundrede som en økonomisk krisetid. De internationale historikerkongresser i 1955 og 1965 gjorde med omfattende rapporter denne opfattelse til fælles gods.

Hvad den internationale historiker verden ikke vidste var, at et sådant syn på agrar- og bebyggelsesudviklingen ikke var nogen nyhed for nordisk forskning. Her havde man en meget lang tradition for at diskutere det norske riges bemærkelsesværdige svækkelse i senmiddelalderen og ved nyere tids begyndelse. Så tidligt som 1920 drejede Sigvald Hasund denne diskussion i agrarhistorisk retning, da han med bogen *Ikring mannedauden* argumenterede for, at Den sorte Døds hærgen 1349-50 rev grunden bort under Norges økonomiske system ved at udrydde de mennesker, der skulle dyrke jorden. I Danmark påbegyndte C. A. Christensen allerede 1931 sit livsværk om den senmiddelalderlige agrarkrise med en afhandling om *Nedgangen i landgilden i det 14. århundrede*. I 1930'erne begyndte Andreas Holmsen sine studier i ældre norsk historie og kunne i sin meget udbredte *Norges historie* 1939 tegne et yderst detaljeret billede af en demografisk og agrarøkonomisk katastrofe, som trak Norges politiske sammenbrud efter sig.

Hele denne forskningstradition var det store udland ubekendt, ligesom udlandet ikke kunne tilegne sig rapporterne fra det nordiske historikermøde i Bergen 1964, hvor ødegårde i de nordiske lande i senmiddelalderen var et af hovedemnerne. Såvel denne nordiske pionerindsats som det grundige forskningsarbejde, det fællesnordiske øde-